

Poeta

El gruix de l'obra poètica d'Àngel Mifsud roman inèdita. Quan se'l demanava per la seva poesia, responia:

La poesia vol densitat. La meua poètica vol moure's en dues coordenades: la primera, parlar sobre l'ample oceà que és l'experiència humana; i la segona —que té dos vessants—, expressar aquesta experiència amb la forma més ajustada i bella possible, i d'una manera que sigui accessible a un lector mitjà. Accessible amb un cert esforç —és clar—, perquè sense artifici no hi ha poesia.

La seva és, doncs, una poesia d'una temàtica diversa que s'expressa per mitjà de les experiències humanes més íntimes, però que no defuig les problemàtiques del col·lectiu humà (consciència social i nacional, unitat del català, els prejudicis lingüístics...). Al costat de la influència del noucentisme i de la poesia catalana de tots els temps, en la poesia de n'Àngel hi ha també una forta petja dels clàssics grecollatins, sense defugir, de vegades, l'humor i la ironia, marques de la seva intel·ligència.

Ultra l'escriptura poètica dels *Dietaris* (el primer és de 1973-76, altres arriben fins a 2012) i les traduccions de poetes gallecs i portuguesos moderns i contemporanis —*Una porta oberta a l'altra mar*, 1992— (trenta-vuit poemes), compta amb dos reculls primerencs: *Benicarló 27* —pta. 22 i *Dietari poètic*, 1987. Ambdós mostren la influència de poetes com Espriu, Rosselló-Pòrcel, Pere Quart, V. Andrés Estellés..., i esdevenen el testimoniatge d'un jo i d'una època cercant també de fixar en la memòria personal la seva aventura vital.

L'obra poètica publicada es troba recollida en toms col·lectius: *Menorca tot just ahir* (1999), *Roques de Menorca* (2005) i *Vestits de ceba* (2012), d'Antoni Vidal Miquel, acompanyant fotografies de l'autor; *Quatre postals sense destinatari* (2004) i *Tots els éssers. Poetes de Menorca pels drets humans* (2007), editats per Amnistia Internacional. Participà en dues ocasions al recital *Illanvers* (2006 i 2012).

Amable, de tracte exquisit, discret, civilitzadíssim, just semblava que en la seva persona es fes present l'ideal renaixentista exposat per Baldassare Castiglione a *Il Cortegiano*: es valia de la seva formació en els clàssics, no alçava la veu, sincer i exigent; cavaller fonamentat en valors humans autèntics; maldava sempre per respectar els altres; planer i natural sense caure mai en la vulgaritat. Un home generós i savi.

Joan F. LÓPEZ CASASNOVAS
Institut d'Estudis Catalans

ANSCARI MANUEL MUNDÓ I MARCET. BREU SEMBLANÇA.¹
(1923-2012)

El Dr. Anscari Manuel Mundó i Marcet va ser catedràtic de Paleografia i Diplomàtica de la Universitat Autònoma de Barcelona, però també ho hauria pogut ser d'una bona colla d'altres disciplines que configuren les distintes branques de l'arbre de la ciència, tant més inabastable com més ramificat. I és que la seva curiositat intel·lectual, malgrat l'especialització en la història de la cultura de l'Edat mitjana, no s'aturava davant altres inquietuds. La patristica, la litúrgia, la història del monaquisme, la història de l'Església i de Catalunya també foren temes que gaudiren de la seva

1. Aquest text fou llegit a l'Acte en memòria del Dr. A. M. Mundó i Marcet, organitzat per la Societat Catalana de Musicologia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, el 21 de febrer de 2013.

atenció. Però, si s'esqueia, també podia fer un pròleg aciençat al catàleg d'una exposició sobre la guitarra als Països Catalans o una docta dissertació sobre música. Estudiós d'alta volada i de gran intuïció m'havia parlat feia força anys de la seva creença que el santerist d'ivori de Montserrat era obra de Miquel Àngel. I arribà també el moment d'exposar per escrit aquesta teoria. Fins tenia notes començades sobre una pedra de sacrifici de la Cerdanya d'època prehistòrica i sobre un molí dels temps gòtics. Ell mateix declarava que li resultava difícil de classificar-se dins una especialitat científica, per bé que resumia la seva activitat investigadora com una recerca historicoliterària sobre l'antiguitat i, més especialment, sobre l'Edat mitjana, basada en la revisió i el comentari dels textos i de les seves fonts, sobretot manuscrites, pluralitat interdisciplinària a què havia arribat per una inquietud constant per trobar explicació a problemes no resolts.

No pot sorprendre, doncs, que el Prof. Mundó tingui una abundant producció erudita, escampada en una munió de notes, articles, conferències i cursos, donats a la impremta o encara inèdits, fruit de la gran activitat intel·lectual prodigada. Però el seu mèrit principal és d'haver estat autor d'una obra musculosa, fibrada, sense afegits adiposos ni inútils. Ell sempre fou partidari de resumir en un article el que no calia explicar en un llibre, i de dir en una frase el que no era necessari d'allargar en una nota. Tothora es mostrà favorable a les exposicions precises i concises, a l'estil planer i clar, païble, conscient que «el resultat nou d'una recerca científica és en general molt limitat». Sabia, a més, com el savi Baltasar Gracián, que els llibres no s'han de valorar pel seu pes ni per la seva grandària, sinó pel contingut. Aquesta deferència amb el lector també li és d'agrair, particularment avui que s'omplen tantes pàgines d'escrius sobers i estèrils.

Les seves obres completes, iniciades ja fa uns anys i aturades per motius diversos, donaran, si Déu vol, per a un segon volum sobre història de Catalunya; el primer, dedicat a temes d'una cronologia que abasta des de l'època romana fins a la sobirania reial, tindrà continuïtat per als temps de la formació i de la plenitud nacional. En seguiran dos més, pel cap baix, d'estudis de paleografia, codicologia i diplomàtica; un altre de qüestions sobre monaquisme i un últim de temàtica patristica i litúrgica, el qual caldrà tancar segurament amb un apèndix de "vària", en què haurà de tenir una part no menor el recull d'articles, sovint apareguts en diaris, on manifestava el seu pensament sobre afers socials, religiosos i polítics.

I és que Anscari M. Mundó va ser un erudit fora del comú, que coneixia obres i personatges del passat des d'una proximitat i immediatesa tals que, quan en parlava o n'escrivia, ens els feia sentir tangibles i presents. Però també fou un home compromès amb el seu temps i preocupat pel futur. Sempre amatent a l'actualitat, el destí del país i la funció de l'Església, el punyien i el preocupaven vivament. Catalunya i Jesús de Natzaret el tenien ben captivat, i palesava un interès vivíssim per tot el que s'hi referia.

En les moltes hores de treball compartides al despatx comú a la Universitat Autònoma de Barcelona —només interrompudes al punt del migdia quan trucava a la seva esposa, la Sra. Carme Aramon i Stein— i en els viatges que vam emprendre junts per estudiar algun manuscrit custodiat fora del nostre país o en els desplaçaments per participar en algun col·loqui, li plaïa de parlar-me dels dies de la seva formació i del pas pel seu estimat monestir de Montserrat; dels seus anys a Roma; dels personatges que havia tractat; de les seves inquietuds pel rumb de l'Església i de la seva preocupació per l'esdevenidor del país. Prou es veia que de tots i de tot havia après. Encara recordo com un dia em va cantar l'avemaria en xinès segons la hi havia ensenyada un benedictí vingut de la Xina, company d'estudis al Vaticà.

Entre els seus mestres reconeixia el P. Estanislau Llopart, que, a Montserrat, l'havia introduït en l'estudi de la literatura cristiana patristica i medieval, i en el rigor d'una metodologia històrica ben fonamentada. Un record sempre especial el tenia per al P. Anselm Albareda, que li donà el consell primerenc de llegir molts impresos abans d'estudiar manuscrits, i que, a Roma, li obrí les portes de la Biblioteca Vaticana i fins la dels seus dipòsits per consultar a cor què vols, cor què desitges els seus

riquíssims fons. Manta vegada, d'altra banda, m'havia explicat com havia estat per a ell un privilegi de comptar amb la biblioteca de Montserrat a tocar de la seva cel·la monàstica, uns 300.000 volums d'obres, totes elles sobre les temàtiques especialitzades per ell tractades, a l'abast de mà! Bé és veritat, però, que ell personalment també sabé aprofitar, amb dedicació constant i estudi afanyós, aquesta antesala de paradís bibliogràfic somiat per sant Isidor de Sevilla i anhelat per José Luis Borges. També veia un mestre en el seu eruditíssim company d'estudis el P. Alexandre Olivar, amb qui, ja en els anys de noviciat i d'aprenentatge, s'intercanviaven mensualment un treball de recerca. Entre els mestres catalans, encara que no el tingués de professor a les aules, també reconeixia el gran Ramon d'Abadal i de Vinyals, del qual continuaria més endavant la direcció, juntament amb el Prof. J. M. Font i Rius, de l'edició dels diplomes de la Catalunya carolíngia.

A Roma també va poder gaudir del mestratge del P. Pedro de Leturia, del P. Josef Grisar i del P. Robert Leiber. L'arqueologia cristiana, una de les seves llicenciatures, l'aprengué de la mà del Prof. Enrico Josi.

A París, seguí així mateix els cursos del romanista Clovis Brunel i els del gran paleògraf Robert Marichal, aquests tenint al costat del pupitre Charles Perrat i Jean Mallon. Va ser justament aleshores, en l'any acadèmic 1950-1951, que va tenir ocasió d'estudiar, a la Biblioteca Nacional de París, avui de França, el manuscrit llatí 2269, palimpsest en els folis 17 a 48, transmissor en aquesta part d'un *liber commicus*, això és, d'un lliçoner de la missa de la vella litúrgia hispànica i en escriptura visigòtica. L'escriptura superior era del segle XII, executada a Carcassona i transmetia uns Diàlegs de sant Gregori el Gran. Aquest estudi, fonamental en litúrgia, també és imprescindible en la història de la paleografia, perquè aquí portà a millor camí la redistribució general, per orígens, de tots els manuscrits visigòtics. Era un primer pas per posar ordre en el caos de la classificació de les principals variants geogràfiques de la més important escriptura emprada en la Península ibèrica durant l'alta Edat mitjana. Aquest estudi és, encara avui, possiblement una de les culminacions més albiradores de la paleografia catalana, que ha esdevingut, per dret propi, llibre de capçalera per a tots els paleògrafs interessats per l'escriptura visigòtica.

Rigorós i meticulós, prenia nota de tot. Qui vulgui conèixer l'evolució dels preus de la benzina farà pla bé de recórrer a les seves llibretes de comptabilitat que sempre duia al cotxe. Qui vulgui saber detalls mínims de la vida quotidiana d'aquests darrers anys, com la temperatura que feia a San Lorenzo de El Escorial un 10 de maig de 1994 a les vuit del vespre, que no deixi de consultar la "croniqueta" diària que sempre anotava al final del dia. La "croqueta", que deia la seva esposa.

És segurament aquest esperit, observador i detallista, que aplicava a tots els camps de la vida, el que li feia ser tan agut i precís en l'examen dels manuscrits. És admirable de veure amb quina sagacitat descobrí que un foli de còdex, actualment a la Biblioteca Apostòlica Vaticana, incorporat al manuscrit miscel·lani Vat. lat. 14175, que transmet un passatge d'Isaïes segons una versió *Vetus latina* en escriptura uncial del segle V, procedia de Barcelona per la coincidència de les galeries fetes pels corcs en aquest full i en altres d'un manuscrit actualment a l'Arxiu de la Catedral barcelonina. Una descoberta fruit d'una activitat veritablement detectivesca!

Va ser ell el descobridor d'un text en català més antic que el de les Homilies d'Organyà, una traducció a la nostra llengua del *Liber iudicum*, del qual el P. Cebrià Baraut, de Montserrat, va descobrir, a l'Arxiu de la Catedral de la Seu d'Urgell, fa pocs anys una nova versió encara més antiga.

Exemplars són els seus estudis sobre les bíblies de Ripoll del temps de l'abat Oliba, personatge per ell tan apreciat, al qual també va dedicar llargues hores d'investigació i acuradíssimes aportacions, i per al qual, *cum mica salis*, demanava el Premi Nobel de la Pau, com no s'estava de demanar també la beatificació de J. S. Bach, que tants oients ha fet resar escoltant la seva música, verament celestial.

Els diplomes més antics d'Hispania, cinc documents d'època visigoda, foren objecte de la seva segona tesi doctoral (la primera tractà sobre la preparació de l'edició crítica de l'obra de Ba-

quiari). I en ella féu novament gala de penetrar en els misteris no sols de les escriptures més antigues i inusuals, sinó fins i tot en el de les esborrades. Perquè també dels palimpsestos sabé treure profit, en una època sense els mitjans tècnics actuals.

Revolucionari en el camp de la paleografia llatina fou el seu estudi sobre la datació dels còdexs litúrgics de Toledo, que va obligar a un replantejament total de la cronologia de l'escriptura visigòtica, en el qual les discrepàncies només poden ser accidentals. Aquesta modalitat d'escriptura deu molt al Dr. Mundó, els estudis del qual s'afegeixen així als de Manuel C. Díaz y Díaz i, sobretot, als del gran mestre de la paleografia espanyola, D. Agustín Millares Carlo, el cèlebre corpus de manuscrits visigòtics del qual també va contribuir el Prof. Mundó a publicar.

També fou molt innovadora la seva aportació a l'aclariment de l'inici del còmput del regnat dels reis francs en la documentació catalana altmedieval, particularment en temps de Robert, qüestió aquesta de les més envitricollades de la historiografia altmedieval catalana.

No és possible de passar aquí tota la seva vasta obra. Aquesta, d'altra banda, és ben coneguda i reconeguda per la comunitat científica nacional i internacional, que es va honorar de tenir-lo entre els membres més il·lustres de les més prestigioses corporacions: l'Institut d'Estudis Catalans, la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, el Comité International de Paléographie Latine, l'Institut for Sammenlignende Kulturforskning d'Oslo, la Société des Antiquaires de França, la Medieval Academy of America, la Real Academia de la Historia de Madrid, foren alguns dels organismes que comptaren amb la seva presència i participació, sempre activa i eficaç. També obtingué la medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic, i la Creu de Sant Jordi.

Anscari Manuel Mundó i Marcet ha estat un gran erudit, un gran mestre, un dels grans homes del país. Al Prof. Mundó, li desplaïa que el qualifiessin de català universal; tanmateix la seva obra té una projecció internacional i ha estat concebuda i duta a terme des d'un arrelament ben fidel al nostre terrer. Només cal dir que, bon coneixedor com era de diverses llengües antigues i modernes, mai no es va estar de fer ús del català per a publicar fins i tot a l'estranger. Alguns dels seus estudis més remarcables han estat llegits per la comunitat científica internacional en la nostra llengua.

Home de clara intel·ligència, d'amplis coneixements i de pregones conviccions, el Dr. Mundó ha estat autor d'una obra erudita que està destinada a perdurar llarg temps. Cap tema tractat per ell no deixa de constituir un punt de referència obligat. La seva mirada damunt textos escrits en lletra pretèrita i enrevessada tenia el do d'anar al punt essencial i de descobrir sempre algun aspecte nou passat per alt a altres ulls experts.

El monjo Garsias de Cuixà digué d'Oliba que «secundum amplitudinem uestri cordis, inexplicabilem atque insaciabilem tribuit [Omnipotens Deus] intellectum». Aquesta set insadollable de saber que abrusava Oliba, també estimulava Mundó, com aquell, «totius scientiae uir grauisque auctoritatis». Però no és el cas de posar un escambell sota els seus peus, que no ho necessita de cap manera.

El Prof. Mundó, traspasat la matinada del Nadal de 2012, ens ha deixat un buit molt gran. Serà difícil de substituir la seva enorme erudició. Però també ens ha deixat un magnífic exemple, sobretot aquests darrers anys, en què, després de perdre la seva estimada esposa i molt disminuït de visió i de forces físiques, trobava consol en la música i força en les paraules del petit llibre dels evangelis, que sempre l'acompanyà en el seu trajecte vital i del qual, *uerbo et exemplo*, en féu norma de vida. I també nosaltres volem, com ell, tenir esperança en un retrobament definitiu i creure que potser encara ens rebrà, una vegada més, escoltant l'Ave Maria del seu admirat Schubert i gaudint de la visió plena.

Jesús ALTURO I PERUCHO
Universitat Autònoma de Barcelona